

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Венета Дойчева Иванова,

НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, научно направление Театрално и филмово изкуство, 8.4,
научна специалност Театрознание и театрално изкуство

За придобиване на образователна и научна степен „доктор“
с кандидат **Борис Стефанов Далчев**.

Тема на дисертационния труд: „Сценография в движение и действие“

Научен ръководител проф. Светослав Кокалов

Трудът на Борис Далчев е фокусиран върху една от най-въздействащите естетически функции на сценографията в театралния спектакъл – да бъде активният кинетичен елемент от образната система на художествената творба. Този тематичен център е осмислен в задълбочено изследване, което демонстрира широките познания на дисертанта върху историята на театъра и различните изкуства (пластически, визуални, танцови, филмови, перформативни, музикални). В паралел с тази базисна парадигма на културологичния поглед дисертацията внимателно проучва феномени от модерния, постмодерния и съвременен театър и поставя акцент върху практиките от близката история и днешния ден. Накратко казано – авторът цели да разбере динамиката в процесите на съществуване и проява на движението и действието като сценографски принципи. Задачата е амбициозна, необходима, трудна и изпълнена успешно. Изследването има интердисциплинарен подход, като науките, от чиито позиции се разглеждат отделните проблеми са както хуманитарни (история, изкуствознание, антропология, психология) така и инженерно-технически (механика, материалознание, архитектура) и природни (химия, физика). Този широк обхват на наблюдението е приложен балансирано, точно според нуждите на онзи аспект от научния проблем, който трябва да се изясни.

Дисертацията е организирана в хармония със своя предмет на изследването – движението. Тя кара читателят да се движи съзвучно с изложението, което изучава промените, които театралната практика реализира като принципи на преместване в пространството. Логиката на дисертацията е ориентирана към широк обхват на посоки, чрез които може да се проучи движението и действието от гледна точка на сценографията. В това пътуване авторът предлага историзиращ поглед към миналото на театралното изкуство, но същинското внимание на труда е съсредоточено върху

съвременни и най-нови практики. Намирам, че той успешно е открил точната мяра на съотношение между история и съвременност, което придава на дисертацията комуникативен характер. Още една структурна и методологическа особеност е приложена успешно. Това е балансът между анализ на технологични аспекти от сценографската практика и въпроси на трансформиране на конструктивни проблеми в образни ефекти. И в този пункт изложението е убедително и аргументирано. Третата особеност на дисертацията в структурно-съдържателен план е осмислянето на употребата на движението и действието като доминанти в определени естетики и жанрове, както и открояването на линията на въздействие, което тези изразни средства постигат.

Приноси са подходите към материала като изразно средство в полето на сценичното движение. Видовете материали, техните свойства, специфичните ефекти и дефекти, традиционни и иновативни употреби и съчетания са представени изчерпателно и обективно. Авторът извежда класификация на материалите и очертава специфичните им възможности, поради които те могат да се преобразяват и да постигат различни емоционални внушения. Тук е открито и променящото се отношение към фактурата, материалността като енергия, директността на предметното начало, навлизането на реални обекти, части от материална среда, както и готови елементи. Отново нишката на историческото проследяване е четлива, но силните и интересни дялове от труда са изложени в примерите от съвременния театър, които илюстрират наблюденията и аргументират изводите. Обвързването на тези проблеми с идеите на философията и на антропологията обогатява изложението.

Механизмите в театъра и сценографията са също един класически елемент от практиката, който е проучен внимателно. В този дял приносен момент е авторовата систематизация, която онагледява синхронното случване на промени в архитектурната среда на театралните места, научни открития в механиката, конструирането и иновациите, приложението на новостите в театъра и специфичните ефекти, които се постигат чрез включването в сценичната среда на адаптираните технологични открития. Таблицата е много ясна и полезна като онагледяване на свързаността между науката и изкуството. Този дял е съществен, тъй като авторът извежда на преден план участието на технологията в изобретяването на оригинални образни решения. Тук проличава и синтезът между механика и естетика, присъщ на сценографията като феномен. Креативността на сценографския подход осигурява нови измерения на сценичното движение и изненадващи ефекти в образен план. Комплексното представяне на тази

връзки (архитектура-технология-сценично движение) отново е проследено в исторически план с акцент върху най-новото време и определени естетики, които поставят машините и механизмите в центъра на своите художествени платформи.

Тази логика на изложението довежда до точката на задълбочено представяне на категорията „кинетична сценография“. Трудът изследва няколко посоки на потенциала на този феномен. Авторът навлиза в по-широкия план на театралното случване и откроява взаимната връзка между кинетика (чрез предложените от сценографията конкретики) и мизансцен (композиционното и действено измерения на ситуирането на актьори и предметна среда на сцената). Проличава мисленето за движението като присъща характеристика на театъра и ангажиментът на сценографа да интегрира своите идеи в цялостната концептуална рамка на режисьорското решение. Отново систематизацията е приложена и таблицата, която обвързва типологията на движенията, материалността, валентността, скоростта, многоизмерността предлага ясно подредено разбиране за тяхната взаимна зависимост. На анализ са подложени разнообразни варианти на реализиране на движението (на декора, на елементи, на машини, на сложни конструкции, на енергийните източници, които го захванват, на видимата или скрита задвижваща сила), които освен че са коментирани като специфични факти, са открити и като специфики в концептуалното решение на театралния спектакъл.

В цялата дисертация прави впечатление богатата и задълбочена информираност на автора, сериозната театрална култура и елегантният стил на критическо представяне на отделни казуси. Дисертацията осигурява внушителна панорама на ярки образни решения от международната сцена и от българската практика.

Приносен е характерът и на комплекса от допълващи изложението информативни материали. В структурата са интегрирани няколко таблици, които са полезни, ясни и уместни. Приложенията (две) осигуряват илюстрация на всеки визуален факт, схема или архитектурен план, който е коментиран в изложението. Това дава основание да се мисли, че ако в бъдеще дисертацията се публикува като самостоятелно издание визуалното приложение ще разшири разбирането на материала.

Всички изисквания относно академичната структура на дисертацията, на автореферата и на научните публикации са изпълнени.

Дисертационният труд „Сценография в движение и действие“ несъмнено е оригинално авторско изследване върху важна тема. Научното приложение да направените наблюдения и изводи се разпростира върху студенти от различни театрални специалности и най-вече от специалност „Сценография“, върху практики на театъра и

изкуствоведи.

Препоръчвам на Борис Стефанов Далчев да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

Убедено гласувам с ДА.

01.9.2024